Idel-Ural

1 (58) **Tatar legionьnьŋ atnalьq gəzitəse** 9. ƣinvar 1944

Jaŋa 1944 qotlь bulsьn!

JAŊA JЬL

Iske jьlnь ytkərep, jaŋa jьlqa ajaq basqan vaqьtta hər ber keşe yzeneŋ kiləcəgenə zur bəxetlər teli həm aŋa zur ьşanьc belən qarьj. Hər kem yzeneŋ ytkən kɵnnərenə jomqaq jasap, aldaqь kɵnnərenə jaxşь tormьş ity teləklərе belən jana. 1943 nce jьl — bɵten keşelek dɵnjasь tarixьna zur yzgəreşlər kertkən jьl buldь. Bezneŋ kiləcək buьnnar bu jьlqь tarixnь ɵjrəngən vaqьtta, xətta ajrьm kɵnnəre belən iskə tɵşerəcəklər. 1943 nce jьl — suqьşucь hər jaqnьŋ da jɵz jьllar bujьnca tɵzelgən, berence bɵten dɵnja suqьşь vaqьtьnda da çimerelməgən jortlar, tarixi həjkəllər həm mədəniət istəleklərе belən başqa jьllardan nьq ajrьlьp tora.

1943 nce jьlda Germaniə soldatlarь həm bɵten Jevropa xalьqlarь belən mɵstəqillek ɵcen kytərelgən tɵrek-tatar jəşlərenеŋ safь nьqьdь. Alar jəhyd-bol'şevizm həm plutokratiəgə qarşь kɵrəştə kecəjdelər. Bu vaqьt ecendə bezneŋ tuqan ilebezdə jəşəyce xalьqlarьbьz, jəqni ata-analarьbьz nьqraq izelygə həm qollьqqa ducar iteldelər.

Bez 1944 nce jьlnь tuqan ilebezdən ajrьlqan xəldə qarşь alabьz. Ləkin bezneŋ ujlarьbьz, teləklərebez jaqьn kiləcəktə jəhyd-bol'şevizmnь çinep, tuqan ilebezgə əjlənep qajtu həm kiləcək jaŋa jьl bəjrəmen tuqan ilebezdə bəjrəm ity.

Bezgə, Germaniə xɵkymətе tuqan ilebezne jəhyd-bol'şevizmnan qotqarьp, anda yzebezgə genə xas bulqan mɵstəqil dəvlət tɵzy mɵmkinlegenə jardəm itə.

Bu, bezgə — tatar legioncьlarьna birelgən izge burьc fəqət kɵrəş aşa qьna ytələ ala. Başlanqan eş — ul axrьna qədər dəvam itterelergə tieş. Həm bez monь jaulap alьrqa xaqlь. Cɵnki Idel-Ural ile — ul tatar xalqьnьŋ tarixi çire. Bez yz millətebezne saqlap qalu həm yz çirebezne jaulap alu ɵcen kɵrəşəbez. Bezneŋ ilebezdə ber tɵrle də bol'şevizm, jəisə kapitalizm bulьrqa tieş tygel. Idel-Ural ilendə yz tormьşь belən yze idarə itərgə anda jəşəyce tɵrek-tatar xalьqlarь sələtle. Şulaj bula torьp ta, bezneŋ çirebezdə 25 jьl bujьna tɵrek-tatar xalqьn çəberləgən, anьŋ çire, sьь, urmanь, julь həm sənaqatе belən fajdalanьp kilgən bol'şevizm, xəzerge kɵndə də, yzeneŋ qəbaxət, jalqan səjasətlərе belən xalьqlar kyzen tomalap, anda yzeneŋ pьcraq eşen dəvam itterergə mataşa.

Germaniə həm bɵten Jevropa xalьqlarь belən qulqa qul totьnьp, tɵp doşmanьbьz bulqan jəhyd-bol'şevizmьna qarşь başlaqan bezneŋ kɵrəşebez tulь çiŋygə qədər alьp barьlacaq. Ikelənep, jəisə şiklənep qarau juq.

Adol'f Hitlerneŋ jaŋa jьl mɵraçəqete

31 nce dekəbrdə Fjyrer german xalqьna mɵraçəqət itte. Qьsqaca rəveştə Anglianeŋ jalqancьlьq nigezendə tɵzelgən səjasətе turьnda tuqtalьp ytkənnən soŋ, Fjyrer, xəzerge vaqьtta Anglianeŋ qulьnnan ajaqьna qədərе yzeneŋ berektəşlərе tarafьnnan bəjləngənlegen acьp saldь. Syzeneŋ dəvamьnda: „Nətiçədə Angliə dɵnja jəhydcelege həm jəhyd bol'şevizmьnьŋ ujnaqan sьbьzqьsьn tьŋlap biergə məçbyr buldь. Həm anьŋ traditsion bulqan „Jevropadaqь kɵclərne tigezləy“ səjasətе juqqa cьqtь. Xəzer bol'şevizm qurqьnьclьqь Jevropa ɵstendə jɵri. **Jevropanь bol'şevizm jьrtqьclьqьnnan barь tik Germaniə genə saqlap qala alacaqьn hər kem də jaxşь aŋlьj.**

Xatьnnarnь həm balalarnь vəxşilərcə yteryce bezneŋ doşmannarnьŋ teləge bezgə acьq bilgele. Syz monda Germaniə xalqьn ber fizik jaqtan bɵtenləj betery turьnda qьna barmьj, syz, şulaj uq, bol'şeviklar vəxşilegenə talauqa birelgən bɵten Jevropa mədəniətenеŋ çimerelye, Jevropa xalqьnьŋ aclьqta, jalanqaclьqta həm totqьnlьqta qalu jazmьşь turьnda bara. Menə şuŋa kyrədə, jaŋa jьl aldьnda, elektən minem taraftan ber nicə mərtəbə: **„Bu suqьşta çiŋycelər həm çiŋelycelər bulmajacaq. Barь tik isən qalqannar həm juq itelgənnər genə bulacaq“** dip əjtkən syzlərne jaŋadan ber mərtəbə bɵten kiskenlek belən sezgə acьq kyrsətməkce buldьm. **Şuna kyrədə suqьşnь qabьzucь jəhydlərneŋ həm alarnьŋ jardəmcelərenеŋ vəxşilek plannarьn juqqa cьqaru — bezneŋ bɵten tormьş vazifabьz bulьp tora.**

Bu suqьş german xalqь aldьna kisken taləp quja — nindi genə şartlar bulmasьn, bez bɵten kɵcebezne, bɵten mɵmkinlegebezne salьp suqьşnь otьp cьqarqa tieşbez. Cɵnki bu kɵrəş nindi dərəçədə auьr bulmasьn, ləkin əgərdə bez çiŋelsək, bezne kɵtkən jazmьş, anьŋ belən caqьştьra almaslьq dərəçədə auьr bulacaq“ dide.

Milli sotsializm dəvlətenеŋ qaqşamaslьq nьq torьšьna tuqtalьp, Fjyrer: „Bu suqьşta german xalqь: **„Kyz ɵcen kyz, teş ɵcen teş“** digən diviz belən cьqьp, kɵcle berdəmlek belən kɵrəş alьp bara.

Bezne kɵzge pьcraqlьqta **jul** bulmauь, qьş həm aclьq belən qurqьtьrqa ujladьlar. Bez bu auьrlьqlarnьŋ barsьn da çiŋep cьqtьq. Bezneŋ iqtisadi xəlebez, plutokrat doşmannarьbьznьŋ iqtisadi xəlenə qaraqanda nьqraq buldь.

1943 nce jьl bezneŋ ɵcen auьr jьllardan berse buldь. Bezneŋ iske berektəşebez bulqan Italiə — korol'ɵjere tarafьnnan jasalqan xianət nətiçəsendə — suqьştan cьqtь... 1943 nce jьlda bez qadəttən tьş auьr məs'ələlərne xəl qьlьrqa məçbyr… Bezneŋ xərəkətebezne kyp vaqьtta ajrьm soldatlarqa aŋlau auьr ide. Bigrək tə doşman tarafьnnan ber nindi də hɵçym bulmaqan byleklərne 100 ər kilometr cigərgə məçbyr bulularь səbəben yz vaqьtьnda tɵşeny auьr buldь. Ləkin hər kem şunь isennən cьqarmasqa tieş. Xɵkymət yzeneŋ bɵten xərəkətenе barь tik ber soŋqь teləkkə bujsьndьra — nindi genə şartlar bulsa da suqьşnь otu. Bu tɵp vazifadan cьqьp, başqa bɵten məs'ələlər bezneŋ taraftan tieşlecə xəl qьlьnьp kildelər“ dide.

Doşmannьŋ kiləcək plannarьna qarata, Fjyrer, tybəndəgecə tuqtalьp uzdь: „Inglizlərneŋ kɵnbatьşta jəisə Balqanda, Norvegiədə, Gollandiədə, Portugaliədə jəisə taqь da başqa ber çirdə desant tɵşerergə əzerlənylərе bezneŋ ɵcen jaŋa nərsə tygel. Alarnьŋ bu operatsiələrne bɵten kɵclərеn salьp ytkərergə ujlaularь yzennən yze aŋlaşьla torqan nərsə. Bu plannarnь tormьşqa ytkəry ɵcen jaŋa baş komandirlar bilgeləylərе də suqьş tarixьnda jaŋa bulqan nərsə tygel. Alar bezne nicek çiŋep cьqu turьnda plan tɵzilər, soŋ bu bit alarnьŋ suqьşnьŋ iŋ başьnnan birle bulqan teləge...

German xalqьna min barь ber nərsə turьnda əjtergə telim. Bez doşmannьŋ bɵten mɵmkinleklərеn iskə aldьq həm aŋa qarata qarşь çəvaplarnь əzerləp qujdьq. Şuŋa kyrədə bez doşman desantьnьŋ tɵşyenə qaraqanda, bezneŋ alarnь, nicek qarşь aluьbьz belən doşman desantь aptьrauda qalacaq... **Berektəşlər qajda qьna desant tɵşerergə ujlamasьnnar, bar çirdə də alar tieşle çəvap alacaqlar.**

Armiədə, flotta, hava kɵclərendə həm ϟϟ byleklərendə bulqan bezneŋ soldatlarьbьznьŋ qəhərmanlьqь belən tarixta caqьştьrьrlьq misal bulmadь. Bezneŋ vatanьbьz jьrtqьc hava hɵçymnərеn yzeneŋ başьnnan kiecrçən

Adol'f Hitler, bezgə — tuqan ilebezne bol'şevizm qollьqьnnan azat ity ɵcen qulqa qoral birde

1943 nce jьlda bulьp ytkən sьnaular tatar legioncьlarьnьŋ yz millətlərе həm yz illərе ɵcen birelgənleklərеn kyrsəttelər. Birelgən ьşanьcnь tulь yti alucanlьqlarь belən german komandalьqь qarşьnda yzlərеn kyrsətə aldьlar.

Suqьş əle dəvam itə. Həm ul axьrqь cikkə qədər dəvam itterеləcək. Suqьş — xəlsezləngən jəhyd-bol'şevizmьsьnьŋ təmam çimerelye həm tɵrle xəjləle plannar belən eş ityce plutokratlarnьŋ tar-mar itelye belən betəcək. Soŋqь vaqьtlarda Angliə — Amerikanьŋ suqьşqa sələtsez bulqan qəskərlərе Germaniə şəhərlərenə, jəqni balalar həm xatьn-qьzlar ɵstenə jandьrqьc fosforlar cəcep, yzlərеnеŋ qadəttəge terrorlьqlarьn qullandьlar. Alar Germaniə xalqьnьŋ çiŋelməs kɵcen ecke jaqtan sьndьrьrqa mataştьlar. Ləkin ingliz-amerikalьlarnьŋ bu jьrtqьclьqlarь alar ɵcen tieşle nətiçələrne birmədе. Kiresencə, Germaniə xalqь ecke jaqtan nьqьdь həm auьr sьnaular aşa zur cьdamlьlьq həm tyzemlelek kyrsətte. Germaniə xalqьnьŋ berdəmlegen həm alarnьŋ auьr sabьrlь kynellərеn doşman ber tɵrle jul belən də sьndьra almьj. Alar kiləcəkkə zur ьşanьc belən qarьjlar həm yzlərеnеŋ çiŋylərenə ьşanalar.

Bez də, german xalqь belən berlektə, kiləcəktəge çiŋyebezgə ьşanabьz. 1944 nce jьl bezgə taqь da zurraq uŋьşlar həm kiləcəgebezgə azat tormьş alьp kiləcək.

Jaŋa jьl belən tuqannar!

4° Zsn 55 624

vaqьtta, şulaj uq yzeneŋ qəharmanlьqьn kyrsətə.

Vəxşilərcə jasalqan terror hava heçymnərenə qarata tuqtalьp, Fjyrer: „Bilgele şəhərlərneŋ çimerelye, mədəniət həjkəllərenen juq itelye bik qьzqanьc. Ləkin bolar barsь da kire qajtarьlmas juqaltular tygel. Cənki suqьş betkənnən soŋ milli sotsializm dəvləte bu çimereklekləŋne ber nicə jьl ecendə jaŋadan tezi alacaq. In aurь juqaltular — keşelər, bigerək tə bu heçymnər nəticəsendə xatьnnar həm balalarnьŋ həlak buluь" dide.

Tyləy səqəte kilep çitəcək!

Syzeneŋ dəvamьnda, Fjyrer, dəvlətne azьq-telek məs'ələse belən tə'min ityce igencelərgə həm frontnь suqьş qorallarь belən tə'min ityce eşcelərgə yzeneŋ rəxməten belderde.

Germaniə, yzeneŋ berektəşləre belən bergə, kencьqьş frontnda həm Jevropada suqьş qьrlarьna doşman tuplaqan sandaqь qədərə qəskər sanьn doşmanqa qarşь kiterep quja ala. Həm bu qəskərlərneŋ suqьşcan sələtlege, doşman qəskərlərenə qaraqanda ber nicə mərtəbə artьq bulacaq.

Bol'şevik-plutokrat suqьş qabьzucьlarnьŋ bəten kyrə almaucьlьqь milli sotsializm xalьq dəvləten beterygə jynəlgən. Ləkin aŋa qarşь kerəştə bol'şevik-plutokratlar koalitsiəse yzeneŋ ylemen tabacaq" dip Fjyrer yzeneŋ mərəçəqəten jomqaqladь.

Suqьş xəlləre

Ƶitomer tirəsendə aurь kerəşlər ◉ 226 Sovet tankьsь juq itelgən ◉ 24 səqət ecendə 97 britan həm Amerika terror ocqьclarь bərep teşerelgən

German xərbi baş komandalьqьnьŋ 6 ncь qinvarda xəbər itye bujьnca:

Soŋqь atnalar ecendə bulqan tьnьclьqtan soŋ, Sovetlar kecle çəjəyle qəskər həm tank byleklərə belən **Krivoj Rogtan** tən jaqta həm **Kirvogradtan** kencьqьşta kecle heçym başladьlar. Aurь kerəştə barь ber kən ecendə genə 149 Sovet tankьsь juq itelde. Bu bylektə kecle suqьş əle dəvam itə.

Ƶitomer kerəş rajonьnda, bigrəktə **Berdicev** şəhərenen tən jaqtan kənbatьşьnda bol'şeviklar zur kec tuplap heçym başladьlar. German qəskərlərenen kecle byleklərə, hava keclərə jardəme belən, qarşь heçymgə cьqtьlar. Qatь suqьşta doşmannьŋ zur keclərə juq itelde.

Propvisktan kənbatьşta german ˋ ……… saqlanu kerəşe alьp baralar. Doşman zur qanlь juqaltularqa ducar itelde.

Vitebsk şəhərennən kən jaqtan kəncьqьşta həm tən jaqtan kənbatьşta Sovetlar kyp kec salьp, german saqlanu sьzьqьn əzərgə telədelər. Bol'şeviklarnьŋ bəten heçymnərə kire qajtarьldьlar. German byleklərenen qarşь heçyme nəticəsendə elektə qaldьrьlqan ber urьn kire qajtarьlьp alьndь.

Nevel' şəhərennən tən jaqta Sovetlar barь tik urьnlь heçymnər genə jasadьlar. German qəskərlərenen kecle artilleriə utь belən bu heçymnər juqqa cьqarьldь.

Ber kən ecendə, Sovetlar, kencьqьş frontьnda 226 tank juqalttьlar.

Kən jaq Italiə frontьnda amerikalьlarnьŋ **Mignano** şəhərennən tən jaqtan kənbatьşta həm **Venafro** şəhərennən kənbatьşta bulqan heçymnərə alarnьŋ qanlь juqaltularь belən kire qajtarьldьlar.

Soŋqь 24 səqət ecendə ingliz-amerikalьlar terror heçymnərə vaqьtьnda 97 ocqьc (şularnьŋ 79 ь dyrtər motorlь) juqalttьlar. Şul uq vaqьtta german hava keclərə 20 istribitel juqalttь.

Fjyrerneŋ armiə bujьnca bojьrьqь

Fjyrer, Germaniə soldatlarьna mərəçəqət itep, 1939 ncь jьlnьŋ 3 nce sentəbrennən başlap suqь vaqьtqa qədər suqьşnьŋ bəten etaplarьn xarakterlap ytte. Ul, ajruca, doşmannьŋ bəten ьşanьcь Germaniə qəskərenen həm Germaniə xalqьnьŋ nьqlьqьna berelep çimerelde diep əjtep ytte.

Fjyrer, bəten frontlarda suqьşucь soldatlarnьŋ yz tuqan illərendə doşmannьŋ jьrtqьclarca jasaqan hava heçymennən çəfa kyryce xatьn-qьz həm balalarnьŋ, doşmannь zur juqaltularqa məçbyr itkən flotnьŋ həm doşmanqa çimergec heçym jasap ilne saqlaucь ocucьlarnьŋ, batьrlarca suqьşucь ## diviziəsenen, şulaj uq jardəmce byleklərnen batьrlьqlarьn həm tindəşe bulmaqan rəveştə kyrsətkən qəharmanlьqlarьn ajruca rəxmət beldery belən iskə alьp əjtte.

Soŋqь syzendə, Fjyrer: „1944 nce jьl aurь jьl bulacaq. Beznen qarşьbьzda qomumi burьc bulьp — saqlanu dəverennən heçym itygə kycep həm çiŋy səqəte suqqancьqa qədər doşmanqa qatь basьm jasarqa tieşbez. Minem soldatlarьm, min yzemnen qaraşьm belən sezgə təbəp qaraqan vaqьtta, Seznen batьrlьqьqьznь, Seznen qəharmanlьqьqьznь, Seznen cьdamlьqьqьznь kyrermen. Minem fikrem nьq ьşanuqa qajtьp qala — bu kerəştə Germaniə çiŋəcək!" dide.

Jaŋa jьlqa qarata d-r Gebbels

31 nce dekəbrdə, 20 səqəttə, jaŋa jьl aldьnnan reixsminister d-r Gebbels german xalqьna mərəçəqət itep radio aşa cьqьş jasadь. D-r Gebbels yzenen notьqьn, suqьş Germaniə xalqьnьŋ çiŋye belən betəcək, dip beterde.

«Idel-Ural» gəzitəse idarəse, milli kerəşkə kytərelgən barlьq tatar legioncьlarьn həm ofitserlarьn 1944 nce Jaŋa jьl belən qotlьj. Jaŋa jьlda jaŋa uŋьşlar telibez!

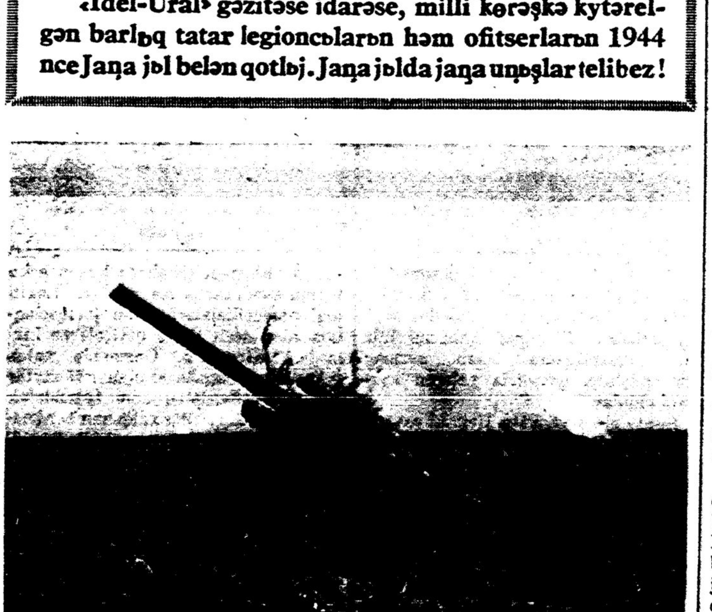

German tupьlarь

Jəhydlər — məselmannarnьŋ jaurz doşmannarь

(Dəvamь. Başь uzqan sanda)

III

Jьllar uzdь. Patşa Nikolaj II Russiəse Germaniəgə qarşь suqьş başladь. Bez jəşəgən əjəz şəhərenen də ber terle, tьn tormьş bozьlqan kyk buldь. Aqaj-enelərdən, tanьş-beleşlərdən bik kybese qəskərgə alьndь. Bik kybese suqьş qьrlarьna ozatьldь həm qajberlərə bətenləj xəbərsez juqaldь. Şəhərdə qəskər torqan sajьn arttь. Zur jortlarnь, məktəp-mədrəsələrne xərbi toraqlarqa, jaralьlar əcen şifaxanəlrgə əjləndərdelər. Minem elek uqьqan mədrəsənen də asqь qatьna qəskərilər tutьrdьlar. Əjber xaqlarь kytərelde, tormьşnьŋ jəme qactь. Irlərə isə yzlərən jəşləj genə qalqan jətim xis itə başladьlar. Xalьq arasьnda zar, moŋ, qəm arttь.

Şəhərebezgə, urьs patşalьqьnьŋ kənbatьş əlkələrendə jəşəyce, poləklər aqьldь. Alar german qəskərlərenen quətle heçyme astьnda qalu mumkin bulqan çirlərdən ilnen ecenərək xəkymət tarafьnnan kycerelələr həm alarnь „poləkqacaqlarь" dip atьjlar ide.

Kilgən poləkqacaqlarь arasьnda kyp kenə tatar barьn, alarnьŋ başlarьnnan kyp qasьrlar bujьnca əjtep beterə almaslьq terle aurьlqlar ytygə qaramastan, islam dinendə qalularь, tellərən, milli bajtaq qəref-qadətlərən, isem-familiələren ontularьna qaramastan, beznen kebek məselman bulьp qalularь — mində ber jaqtan millətem belən soqlanьrlьq, qorurlanьrlьq, anьŋ belən maqtanьrlьq tojqь ujatsa, ikence jaqtan patşalьq Russiəsenə, qasьrlardan birle bezne izep, dinimilli omtьlьşlarьbьznь tojqь-ьşanularьbьznь xurlap, mьsqьllap kilylərə səbəple, kecle nəfrət, bezne şul kənnərgə qaldьrqan bəten qara urьslarqa çirənep qarau tudьrdь. Min gənahsьz byz çegetlek kənnərenə genə xas absolyt pak kynelem belən vьcdanьm aldьnda millətemə, tuqan qəziz xalqьma məŋge, məŋge xezmət itərgə, anь qasьrlar qollьqьnnan azat, bəxetle itər əcen ber nərsəmne, xətta kirək bulsa, xəjatьmnь da qьzqanmasqa qatqat ant ittem. Həm bu antьma min məŋge turьlьqlь bulьp qaldьm.

IV

Kətməgəndə genə bezdə ike jaŋalьq bulьp uzdь:

Şəhərebeznen nəq yzəgendə, iŋ qajnaqan eləşendə cal teşep kilgən zur saqallь, xəjləkər qaraşlь Killerman isemle jəhydinen, yzlərə jəşəgən jortnьŋ asqь qatьnda, səqət kibete bar ide. Anьŋ kibetendə hər qajcan matur nəqьşlar belən eşləngən altьn, kemeş alqalar, jezeklər, beləzeklər, medalionnar, broşka həm başqa zinnətləny əjberlərə bula torqan ide. Killermannьŋ menə şul kibeten kemlərder ber şinbə kenne vatqannar, talaqannar, xuçanьŋ yzen, qailəse belən, et itep qinap, bəten jort nərsələren vatьp, çimerep kitkənnər. Bu eştə qəjeplələr nicekter qacьr qotьlqannar. Bu xaqta bəten şəhər şauladь.

Bu xəl buluqa ber nicə kən uzqac, uqudan əjgə qajtsam — xəzer inde mərxymə, əni qarcьqьm jaŋalьq səjli:

— Ulьm, sin uquda caqta, tege jəbrəj kecege sine sorap, kerep cьqqan ide. Sin bulmaqac, taqьn kilergə bulьp, kitte. Kyzendə anьŋ əmet juq. Ocraşsaŋ, salqьn qьna səjləş. Alla saqlasьn, Məskəyennən taqьn nişləp kilep cьqqandьr, — dide.

Ikence kənne Xajemne yzem də kyrdem. Ul da, minem kebek, yskən, tazarqan, jaxşь kiengən. Maqtanьr əcen bulsa kirək, borьn estenə pensne də elep alqan. Mine kyrgəc ul, bikbik jaqьn tuqanьn ocratqan kebek, qьlandь, qocaqlaşьp, ybeşep „nicə qьşlar, nicə çəjlər!" çəmləsen kəjləp, kəjləp kyreşte.

Beznen ujlamaqanda bu ocraşuьbьz — kersez sabьj caqnьŋ ike dustь kyreşmicə ozaq jьllar jəşəylərendə bulьp uzqan xəllər, vaqiqələr, omtьlьşlarnь tulьsьnca ecenə alqan berberen belən duslarca aŋlaşuqa əjləndə. Xajemneŋ kersez kynel belən səjləngən bulь mine təmam ajaqtan jьqtь. Min isə anьŋ turьnda, xəzer inde mərxymə, əni qarcьqьm birgən vəqdəmne də, berence tapqьr buqaj, bozdьm. Anь yzebezgə alьp qajttьm.

Bezgə qajtqac Xajem, cəj eckən arada, ber nicə kəngə bezdə torьp qalьrqa teləgənen, başlanь ketelgən jəhyd pogromnarь dulqьnьnnan tik beznen qailə çьlьsьnda qьna isən qala aluqa ьşanuьn belderde. Xajemne əni bik salqьn qarşь aldь. Min monь anьŋ urьsca jaxşь belməye belən aŋlattьm. Xajemneŋ uj, teləkləren əjtkəc əni qətqi qarşьlьqьn kyrsətte. Kic belən əti qajtqac bu turьda aŋa da əjtep, anardan ber nicə kəngə sabьj caqnьŋ dusьma bezdə torьrqa rəxsət biryen ytendem. Əti rəxsət birgəc mində tuqan şatlьqlarnьŋ ocь-qьrьjь juq ide. Əti, jəhyd malajьna bezdə torьrqa birgən yzeneŋ rəxsəten ənigə bolaj aŋlattь:

— Əjgə kergən hər ber julcь — Allanьŋ qunaqь. Bez, məselmannar, anь qajsь milləttən buluьna qaramastan, qulь bьzda bulqan belən qunaq itərgə tieşbez.

Şulaj, Xajem bezdə torьp qaldь. Ulьnьŋ xəlen belergə digən bulьp, ber nicə kənnən soŋ, anasь da bezgə kilep teşte həm ulь janьnda torьp qaldь.

3—4 aj bujь alar bezdə tordьlar, qunaq buldьlar. Jevrej pogromnarь beznen şəhərgə də kilep çitte. Ləkin Xajemnarqa çil-jaŋqьr timəde. Il beraz tьnьclanqac kebek bulqac, bu jaxşьlьqnь məŋge onьtmabьz dip, qajtьp kittelər.

Y. Naurьz

(Dəvamь bar)

Dəvamь. Başь uzqan sannarda

Timerqəli sikerep tordь. Rəis anь jomşartьrqa teləsə də buldьra almadь. Fransuzca itterep çəvapqa kereşte: — „Bez monda qəskəri ber məçelestə. Qəskər və suqьş eşləren, qəskəri fən jaqьnnan tikşerəbez. Bez monda ber səydə kontorьnda tygel. Qəskəri eşlərne fələn səydəgərgə fajda, fələnenə zarar noqtasьnnan qarьj almьjbьz. Ingliz satucьlarьnьn zararlarь bulьrmь, fajdalarь cьqarmь, bu beznen xisapqa kermi. Ikencedən Russiə məstəqil ber dəvlət, ul suqьşqa məstəqil bulьp kerə, anьn yzenen ajrьm xərbi kinəşməse bar. Anьn yz qəskəren idarəgə, başlьqnь teləsə kemne qujarqa xaqь bar. Hio ber vaqьt Russiə xərbi kinəşməse, qəskəri vazifalarьn bersenə jəklətkəndə ingliz komejvajazorlarьnьn (səydəgərlərenen) fikeren soramajacaqtьr" — dide və şul komejvojazor digən syzne ber — ike mərtəbə təkrarladь və inglizneŋ jəzenə, kyzenə tutьrьp qaradь.

Fransuz sikerep tordь, Timerqəline maqtadь, inglizneŋ syzen tərçemə itte. Urьslar da tordьlar, ikegə bylenep qajsь urьsca, qajsь fransuzca səjlərgə totьndь, ingliz genə qiafəten yzgərtmicə miŋa qaqьlmьj digən kebek xələndə qaldь. Rəis qьŋqьrau şьltьrattь, tьŋlaucь bulmadь. Timerqəli acьqtan acьq tege inglizne dyelgə caqьrtьr əcen çahil komejvojazor fələn dip sygenyendə dəvam itte. Məçeles du kilgəndə işek acьldь, taqь grafina kerde: — „Əfəndelər, şulpa suьna, zinhar rəxim itegez!" — dide. Rəis tə şunь kətkən kebek məçelesne japtь. Aşqa dide. Hər kem ajaqqa tordь. Grafina tauьşlanqannь kyrep: „Nigə tauьşlanasьz, bezgə solьx kirək, solьx! Solьx jasau xaqьnda səjləşegez!... Suqьşqa bez xəzer bəten xatьnnar, imperatoritsadan başlap auьl xatьnьna, kerce xatьnqa qədər qarşь!... Solьx juq isə, Russiə xərap bulacaq... Inqilab... Fetnə... Çəmhyriət..." dide. Timerqəline jomşartьrqa teləgən fransuz qulaninь. Timerqəlidən grafinьnьŋ kem və nindi qailədən ikənenə syzen bordь. Timerqəli jartь tauьş belən: „Grafina imperatoritsanьŋ jaqьn ferəvləjene, baronasbelof" dip çəvap birde. Fransuz em. m. dide... Həmməse aş bylməsenə aqtь.

Kicke məçles bik ozьn buldь. Bik kyp məs'ələlər alqa qujьldь. Kiləcəktə alqa taba barunьŋ kiŋ planь qabul itelde. Timerqəlinen atlь qəskərenə, elgəre ujlanqan kebek. tərek çəfhəsenə jarьp inglizlərgə barьp quşьlu jəklətelde və şul eştə aŋarqa kiŋ səlaxiat birelde. Kyrşesendəge firqələr belən mənəsəbətləre təqəjen itelde. Axьrьdan qьna bu plannь eşkə aşьru əcen kirəge qədər qəskərnen qoralь çitep betməgəngə həçymnen kene — təqəjeni irkan xərepnen qaramaqьna tapşьrьldь. Fransuz qulanilnьn: — jazqan qədər notlaqa ber xərəkət jasalmasa, almannarnьŋ taqь ber mərtəbə Parizqa taba həçymnəre ketelə, şul xərəkət tizerək başlansьn — digənenə də zur qimmət qujьldь. Timerqəli qulьndaqь xaritalarьna russiə qəskərenen torьşьnьŋ bəten planьn, qoral, qəskər mərkəzlərenen çirləren işara itte. Kafkaz çəfhəsenə kilə beləcək quətlərne xisapladь. Fransuzlarnьŋ yz çəfhələre xaqьndaqь fikerləren, inglizlərnen Qiraq çəfhəsendəge məqlymətləren tupladь. Moŋaca tərek əsirlərennən çinaqan məqlymət kebek diqqət belən tupladь: Məçles təmam bulqanda ərqan xərep rəise: „əfəndelər, kyrəsez, məs'ələ bik zur. Aldьbьzda russiənen tarixi ber zur burьcь tora. Bəjek Petr zamanasьnnan birelep tə, ytəlməgən milli, dini vazifasь tora. Russiənen ələgə qədər Bəjek russiə bulьp jəşəye əcen, anьŋ julьna qarşь cьqqan şul Tərkiəne urtadan qaldьrьrqa tieş! Anьŋ auьru təne alьp ьrqьtьlьp, russiənen teləgəncə kiŋəjyenə hic ber tərle uŋajsьzlьq jasamasqa tieş! Ittifaqcьlarьbьz belən kiŋəşləşep, Tərkiə təqsim itelergə qərar itelde. Bizans imperatorьnьŋ cьn varisь bulqan russiəgə: Ərmənstan, Istanbul və buqazlarь vəqdə itelde. Rus xalqьnьŋ dine, milləte əcen altь jəz jьldan birle aldьna cьqqan tərek xalqь belən tartьşub, soŋqь basqьcьna bastь... Tereklər tarafьnnan pьcьratьlqan Ajasufiənen paklanub, monnan biş jəz jьl elek anьŋ başьnnan təşerelgən səlipnьŋ jaŋadan taqu şərəfe bezgə tapşьrьldь. Min sezdən dinegez, millətegez, imperatorьqьz, şul məqqəddəs tarixi xezməttə bəten fidəqərleklərne kətəm. Jəşəsen imperator. Jəşəsen anьŋ qəharman qəskəre, sallansьn Istanbulda russiənen ike başlь qara qoşlь bajraqь. Jaltьrasьn bəten dənjaqa Ajasufiənen başьndaqь məqqəddəs salibь!..." dide.

Bəten urьslar qul captь, ura qьcqьrdь. Ber kazaci generalь kyzennən jəşləren aqьzdь. Fransuzda şul çanlanuqa qatьştь, ulda: — vifla rus, vifla imperur — diep qьcqьrdь. Ingliz genə miŋa qait tygel digən kebek subq qaldь. Timerqəli şul hiçanda yzen yze təmaman jat xis itte, yzenen kem ikənlegen, yzenen nigə xezmət itkənen berence mərtəbə ap-acьq itep kyrde.

Zur tauьş-tubş arasьnda ecendəge xislərne saqlau auьr bulmasa da. elgərege kebek iptəşcə itterep şul generallar. polkovniklar belən mənəsəbətne dəvam ittery citenləşte. Ul teşen qьstь, kəcen çidь. Aldьndaqь məs'ələlərgə ytte. Ərkan xərep rəisenə barьp: — „minem qəskərem torqan çirdə bəten xalьq tərek. Irlər ylep, qacьp betkən. Qalqan xatьn-qьz, balacaqa bik ac bulqanqa. qəskərgə qomacaulьj. kazarma tirəsen sьrьp ala. Beznen soldatlar. beləsez: tərekmən. qьrqьz, qomьq bolar bu xatьn-qьz, bala-caqa belən bik tiz aŋlaşa ala. Alarqa qarşь ərmən kynellelərenen. beznen kazacilarnьŋ itkən çəberləren bik auьr kytərə. kyptən tygel ber auьlda şul tərek bala-caqasь xaqьnda beznekelər belən ərmən kynellelərə arasьnda təmam suqьş buldь. 10—15 ərmən yterelde. Bezdən 5—6 keşe jaralandь. Şunьŋ əcen ul jortsьzçirsez bala-caqanь. xatьn-qьznь. monda. tьjlqa kycertergə miŋa rəxsət biregez!". Nacalnik səjləp betergənne də kətmədə: „nicek teləsəgez. şulaj eşləgez. Sezgə polkovnik. kiŋ ixtiar!" dide. Yze səqətenə qarap: „miŋa qajtьrqa vaqьt, grafina kətə torqandьr!" dide. Polkovnik janьndaqь katibka kyrsətep: „dimək min kirəkle kəqəzlərne kənsələriədən alьrmьn."

„Rəxim itegez, rəxim itegez!" ...

Timerqəli jəş kenə Javar Avalinskinь tabьp, anьŋ timəsennən totьp min sineŋ ni eşləgənenne beləm ikən kebek itterep kyzenə turь qarap: — „Knəz! Sez bit minem torqan urьnnьŋ telefon nomerьn beləsez!" Knəz qьzardь: — „əjje, əjje" — dide. „Sez beləsez minem monda əllə ni qədər eşem, miŋa tiz kitərgə də kirək. Eş şunь teli... miŋa telefon belən genə ber xezmət itegez əle!" dide. Qьzarqan, byrtengən knəz məs'ələnen şulaj çiŋel betyen aŋlaqac: „rəxim itegez, rəxim itegez, əmer itegez!" diep çəvap birde. Polkovnik xətirə dəftəren cьqardь və kicəge ike məs'ələne aŋlattь. Bolarnь min soraştьm, hic ber səjasi jaqь juq. Bolar həmməse aŋlaşьlmaudan kilgən nərsələr genə. Minnən jaqьn tanьşlarьm ytendelər. Şularnь məmkin bulsa cьqartьqьz, bulmasa eşlərne çiŋeləjtegez. Berse ber səydəgər ikən, arada ber aqca eşedə bulьrqa kirək!" dide həmdə taqь knəznen kyzenə qaradь. Knəz: „baş əste, irtəgə yk bəten məqlymətne çiarmьn, quldan kilgənen həmməsen eşlərmen, telefon belən sezgə xəbər birermen" dide...

Məçles təmam bulьp, uramqa cьqqanda Timerqəli yzendə əllə nindi ber çiŋellek xis itte. Ozaq kennər julda qalьp, kerlənep betkənnen soŋьnda munca cabьnьp cьqqan keşe kebek, tьnьclanьp kitte. Ozьn kətelgən qurqьnьclь məxkəmədən arulanьp cьqqan kebek paklьq, saflьq xis itte. Tamьrьnda qannar tazardьmь, təmamən jəşərep kitteme, kyŋele kerəjde, dərte arttь, aldaqь əllə nindi tomanlь idealqa taba ul jəş jeget kebek omtьla başladь. Kyptən xəl itelgən kebek itterep telegrafqa borьldь. Vaqьtnьŋ soŋьqьna qaramьjca, qьzьna: — xəzer miŋa kilergə julqa cьq, Tiflistə bəten kirəkle kəqəzlərne Ylməs uqlьnda tabarsьŋ, bik kətəm — diep jazdь və tiz itterep tyləp çibərde. Ruxьnda taqьn ber çiŋeləjy xis itep əjenə borьldь.

Bylməsendə əllə ni qədər vizit kartьlarь. xatlar, gəritələrdə bulsa da, bersendə uqьmьjьnca, şul zur kəndə ytkən vəqiqələrne, syzlərne, qərarlarnь tikşerer, çenteklər, içeklər əcen urnьna suzьldь. Baştan başlap, taqьn ber mərtəbə fikeren tikşerergə teləsə də, başь soŋqь qərarьnnan ytmədə. Çitte! Ytkənnər ytte, kickənnər kicte, bygen min Mirxəjdər Timerqəliefnen tormьşьnda ber tьnьş qujьldь, anьŋ julь borьldь. Moŋa qədər barqanьnьŋ təmam kiskərenə borьldь. Ul yzenen urnьn qaja ikənlegen bygen acьq belde, yzenen julьn taptь. Inde səjlise, ujlьjsь qalmadь, inde eşlise, qəməlgə qujasь qьna qaldь. Ul şul jul tabuьnnan şul qədər kəjeflengən ide ki, yzen yze jaŋa tuqan biləysədəge bala kebek xis itə ide.

(Dəvamь bar)

QƏJAZ ISXAQI

Aqqoşqa

Kencьqьşqa taba oc aqqoşqaj,
Idel jarьna barьp qunarsьn.
Aq qanatьn julda tuzanlansa,
Aq Idelgə təşep juarsьn.

Kən bujьnca ocьp sin arьsaŋ,
Qaban kylgə barьp təşərsen.
Timəs sina ber kem. aqqoşqajьm,
Rəxətlənep anda jəzərsen.

Kytərep qarap Qazan əstenə,
Xan məceten anda kyrersen.
Səlam Sina bəjek Qazan,
Səjekle ullarьnnan diərsen.

Anьŋ nigez taşьn tatar salqan,
Anda tatar suqьşьp dan alqan.
Anda tatar doşmannarь belən suqьşьp,
Tatarlьqьn saqlap qala alqan.

Sin kət bezne aqqoşqajьm,
Tьŋlap bəxetsez xalqьm moŋlarьn.
Ozaqlamьj bez qajtьrbьz,
Çьrlьj-çьrlьj çiŋy çьrlarьn.

Ş. NIQMƏTI

Irkəm xatь

Kyp vaqьttan birle sine saqьnьp,
Tatlь ujlar ujlьjm jalqьzьm.
Ber minutta istən cьqarmьjca,
Kətəm sine jaqtь joldьzьm.

Tormьşьmnьŋ jaqьn serdəşe sin,
Jəş legemnen qişьq cəckəse.
Ujlarьmnь qaqьp irkələyce,
Məxəbbətnen gyzəl iptəşe.

Joqь aramda sine kyrgən bulьp,
Şatlьqlarqa cumьp çuanam.
Təmne təşne ozatьp. kyzem acsam,
Sin bulmьjsьn. jalqьz ujlanam.

Xəterlim min nicek sinen belən,
Baqcalarda bergə jərgənne.
Jəşel bolьn. urman. tuqajlardan
Cəckə çinap. buket yrgənne.

Ul vaqьtlar artta qalsalar da,
Buketlarьŋ saqlьjm haman da.
— Ətkəj çiqan zəngər cəckələr, — dip,
Xəterli bit sine balaŋ da.

Leg. MOQAMAJ

German xərbi kimələre suqqa təçerely aldьnnan

Xalъq mujnъnda

SSSRnъ sənaqətləşterynen sъjfatь

SSSRnь sənaqətləştery Kreml' diktatorьnьn ber ildə sotsializm təzy turьndaqь jalqan nazariasьn Sovetlarnьn taratuь belən bəjləngən ide. Ləkin cьnbarlьqta Stalin, yz iərcennəre kebek, Sovetlar təzeleşenen cit cьlqanьşta azmь-kypme dəvamlь jəşəye məmkin tygelen jaxşь anlьj ide. Şunlьqtan ana ilne sənaqətləştery, barsьnnan da elek, Jevropaqa taşlanu əcen kirək həm ul Sovetlar xakimiəten Jevropaqa qьzьl qəskərlər sengesendə iltergə omtьldь.

Şulaj itep, Sovetlar sojuzьn sənaqətləştery xalьq fajdasьna tygel, ə qьzьl basьp alucьlarnьn fajdasьn kyrsətə ide. Monьn belən stalincьl bişjьllьqlarnь ytəleşenen qьzulьqь həm sьjfatь anlatьla. Monьn dəreslegenə, bez yz-yzebezdən SSSR nь sənaqətləşterynen məmkin jullarь nindi ide? — dip sorasaq, ьşanьrbьz.

Mondьj jullar əcəy ide. Berence jul — 1928 nce jьlnьn planьnda kyrelgən, ber yk vaqьtta auьr həm çinel sənaqətne ystery şartlarьnda sənaqətləşteryne alьp baru. Bu jul belən auьr sənaqətnen yseşe xalьqnьn maddi bajlьqь yseşe belən berlektə barьrqa tieş ide. Ikence jul — çinel həm azьq sənaqətenen in məhim tarmaqlarьn elek ystery. Monьn nətiçəse bularaq, auьl xuçalьqь yseşen qьzьqsьndьru həm şular belən auьr sənaqətne çəjelderynen nьqlь nigezen tə'min ity. Əcence jul — berence nəybəttə, auьr maşina təzeleşe sənaqəten teləgən bəjəgə, teləsən nindi qorbannar birep, teləsən nindi jullar, rəveşlər belən, barlьqqa kiteryne taləp itə ide. Bu əcence julnь jaqlaucь Stalin buldь həm ul şul jul belən millət tarixьn ətərde də. Stalin in qьsqa vaqьt ecendə, hic ber nərsəgə qaramastan, ilne sənaqətləşterygə omtьldь. Cənki anьn burьcь bulьp — beznen ilnen iqtisadi cəcək atuь tygel, ə dənja suqьşьna bizgəkle xəzerləny ide. Həm bu suqьşnь ul məmkin qədəre tizrək cişep çibərergə omtьldь.

Ləkin Stalin həm anьn fikerdəşləre yzlərenen bişjьllьq plannarьn nindi cьqanaq isəbenə ytərgə telədelər? Bol'şeviklar bişjьllьqlarnь: xalьqnьn qullanuьn sonqь cigenə qədər qьsqartu, igencelər kəcennən vəxşilərcə fajdalanu, xalьq bajlьqьn tuzdьru, zavod həm jana təzeleşlərdə eşcelərne xəlsezləndery xisaplarьna ytərgə qərar birdelər. Stalin həm anьn iərcennərenen iqtisadi jaqtan artta bulqan beznen ilne aldьnqь ilgə əjləndererqə teləy jullarь qьna da, alarnьn xalьq istiqmalь belən az xisaplaşularьn kyrsətə.

Bol'şeviklar, million keşelərnen səjəklərе əstendə jana zavodlar təzep, xalьq fajdasь turьnda tygel, ə fəqət yzlərenen xakimiətləren nьqьtu, xalьqlarnьn jana suqьşlarьn xəzerləy turьlarьnda qьna ujladьlar.

Şul səbəple Stalin diktaturasьnьn bəten dəvere firqə xakimiəte belən xalьq arasьnda kileşməycel qara qarşьlьq vaqьt bulьp tora. Stalin, xakim juqa qatlauqa tajanьp xezmətcel kypcelekne xoquqsьz həm jəşəynen azmь-kypme jaraqlь şartь bulmaqan qollarqa əjlənderde. Mondьj şartlarda xakimiətne yz qullarьnda totьp qalu əcen stalincьl əjergə tuqtausьz jalqan propaganda alьp baru belən ber yk vaqьtta, xalьq kypcelegenə qarata terrornь kəcəjtergə turь kilde. Xezmət iələren qəbaxətlərcə aldalau həm tuqtausьz qanlь terror ber-bersen tulьlandьrqan kebek bula ide. 1936 ncь jьlda Stalinnьn — SSSR da sotsializm təzy, bişjьllьqlar həm kolxozlar unьşь arqasьnda təmam buldь, — dip iqlan ityenə qurqьnьc jezofcьlьqnьn turь kilye ocraqlь qьna tygel.

Stalincьl bişjьllьqlar bol'şeviklarqa Germaniə belən bulqan kərəştə jardəm itte. Ləkin beznen xalьq monardan fajdasьz qorbannar, qan dingeze, rəximsez aclьq həm məxrymleklərgə başqa ber nərsə də almadь. Tulь ber buьnnьn katorgь xezməte xalьq əcen nəfrətle bulqan xakimiətnen ber niqədər vaqьtqa xalьq mujnьnda saqlanьp qaluь əcen jardəm itte. Fəqət bol'şevizmnь bərep təşery genə beznen xalьqnьn xezməten səmərəle itər.

Bəten kəc belən çinygə

Reixsmarşal Geringnьn məraçəqəte

31 nce dekəbrdə, jana jьl aldьnnan, reixsmarşal Gering german xalqьna məraçəqət itep, bəten kəcne doşmannь çiny əcen tuplarqa caqьrdь. Fronttaqь german soldatlarьnьn həm ildəge german xalqьnьn cьdamlьq həm batьrlьqlarьn əjty belən bergə, reixsmarşal:

„Bez ber nindi də kyz bujaular belən şəqellənmibez həm yz yzebezne aldamьjbьz. Çinynen yzennən yze kilməgənen həm anь jaulap alьrqa kirək ikənlekne bez jaxşь beləbez həm çinyebezgə bez bik nьq ьşanabьz“ — dide.

Legioncь xatь

Idel-Ural ilen jauьz doşman qulьnnan azat ity əcen milli kərəş julьna basqan barlьq legioncь tuqannarnь, ofitserlarnь, legion çitəkceləren, tatar çitəkcelek ojьşmasь həm „Idel-Ural“ gəzitəse idarəsendə eşləycе, şulaj uq gəzitə uqucь barlьq tuqannarnь Jana jьl belən təbrik itəm.

1944 nce jьlda qomumi doşman bulqan jəhyd-bol'şevizmnь həm Anglia — Amerika plutokratlarьn çinep cьquda millətebeznen, şulaj uq milli qəskərlərebeznen jana zur unьşlarqa ireşyen telim.

Jalqьnlь milli səlam belən
Ə. ZƏFƏR

Uqcəckec — saqlanu nьqьtmasьnda

Ber aurunь ikence auru belən dəvalau

Ber aurunь ikence auru belən dəvalau, berence qaraqanda, qomum fikerenə qarşь bulqan ber fiker təsle bulьp kyrenə. Ləkin, başta bu məs'ələgə zur ьşanьcsьzlьq belən qaraqan bulsalar da, medetsina təçribəsendə inde kyptən birle bu tormьşqa aşrьlьp kilgən nərsə.

Ber aurunь ikence auru belən dəvalau — „Gomeopatia“ nigezendə təzelgən. Gomeopatia — ul, ber aurunь tudьrьp cьqarqan mikroblarnьn yz kəce belən yzen betery. Aurucь qanьna kyp əleştə kergən mikroblar, əgər qatь auruqa səbəpce bulsalar, şuluq mikroblarnь anьn qanьna əz əleştə kertsən aurunьn çineləjyenə həm betyenə səbəpce bulalar.

Kyptən tygel genə „Auru jardəme belən dəvalau“ isemendə Germaniənen ataqlь qalimenen zur eşe basьlьp cьqtь. Qalim yzenen tybəndəge kyzətyləren kyrsətep kitə:

Keşe tənenə bik jьş sьtqь, sьzlauьq, timgel, səjəl həm başqa aurular cьqa. Tabiplar tarafьnnan auru jaxşь qaralsa da, anь betery çinel bulmьj, bik ozaqqa suzьla. Əgərdə şuşь təne auьrqan keşe ber yk vaqьtta bizgək, jə başqa temperaturanь kytərycən cir belən auьrsa, cir unьşlь betsə, bu cir belən bergə təngə cьqqan aurular da betep qalalar.

Monьn səbəben anlatu auьr tygel. Bizgək belən anьrqan keşenen qanьnda, cirgə qarşь kərəşyce maddələrnen xərəkəte kəcəjye arqasьnda təp auru bety belən bergə, keşe tənendə bulqan vaq daimi aurular da betələr.

Juqarьdaqь məqlymətlər nətiçəsendə, qalimlər „bizgəkle qan“ nьn dəvalau sьjfatlarьn qatь aurular belən kərəşydə qullana başladьlar. Monьn əcen keşe tənendə bizgək aurь jasalma kileş kiterelep cьqarьla. Venanьn ataqlь tabibь Vagner—Jauregg jasalma rəveştə tudьrьlqan bizgək aurь jardəme belən ruxani aurularnьn sələmətlegen kytərydə həm bu aurudan tulьsьnca dəvalau julьnda zur unьşlьqlarqa iə buldь.

Bizgək aurьn təndə kiterep cьqaru əcen Vagner—Jauregg qanqa maləriə mikroblarь kertə, xinin jardəme arqasьnda, ul, yze telə́gən vaqьtta aurunь jə kəcəjtə, jə çinelləndərə kilə. Anьn tarafьnnan bizgək totunь tudьruda qullanьlqan elektrik togь həm qajnar vanna təçribələre şulaj uq zur unьşqa ireştelər.

Qanqa kamfora, kardiazol həm başqa jərəkkə təs'sirle maddələr çibəry həm migə-elektrik togь belən təs'ir ity arqasьnda auruda jasalma buma zəxməte tudьrьp, keşedə bulqan başqa aurularnь dəvalauda kyp təçribələr buldь. Bu təçribələr əle jana qьna kin kyləmdə qullanьla başladьlar. Alarnьn kiləcək unьşlarь hic şiksez zur bulacaq.

Bizgək totunьn dəvalau sьjfatlarьn borьnqь greklar da belgənlər. Borьnqь grek tabibь Parmenid: „Əgərdə mina bizgək totunь jasalma cьqaru julьn kyrsətsəgez, min bəten cirlərne dəvalajacaqmьn“, digən.

Qьsqa xəbərlər

● Tərkiənen tьşqь eşlər ministrь Menəməçuqlь „Tərkiənen jaqьn kiləcəktə suqьşqa kerye turьnda cit illərnen radiolarь tarata torqan xəbərlər fəqət qotqь qьna bulьp toralar“ dip beldery jasadь.

● Şubxas Candra Boze belderye bujьnca, Hindstan azatlьq qəskərenen berence bylekləre Hindstan — Birma cik bujь əlkəsendəge aldьnqь suqьş sьzьqlarьna çibərelgənnər.

● „Tajms“ xəbərcesenen belderye bujьnca, Bengaliədə 60 000 keşe vabadan ylgən. Şulaj uq, Hindstanda xinin çiteşməy arqasьnda, bizgəktən ylycelər də kyp.

Bozau ezləgəndə

Ber vaqьt bozauьn ezləp jərgən ber xatьn anьldaşьn ocrata:

— Aunldaş minem bozaunь kyrmədenme?

— Qьzьl bozaumь?

— Əjje, əjje.

— Manlajьnda aqь da barmь?

— Əjje, əjje, bar.

— Juq, alaj bulsa kyrmədem.

Çavaplь redaktor leg. Qiam Qəliеf.
Tatarische Zeitung „Idel-Ural“.
Berlin W 7, Dorotheenstraße 64
Druck: Deutscher Verlag, Berlin.

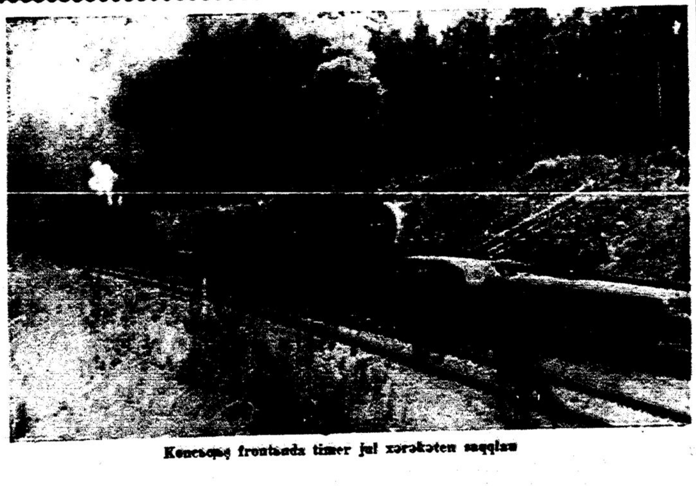

Kencььяş frontьnda timer jul xərəkəten saqlau